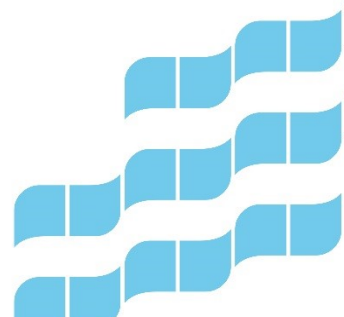

Liite: Sosiaali- ja terveyslautakunta 15.9.2021

Talousarvioesityksen 2022 yhteydessä käsiteltävä kuntalaisaloite

Maksuttoman ehkäisyn tarjoaminen alle 25-vuotiaille tamperelaisille (TRE:6491/06.00.01/2020)

Maksuttoman ehkäisyn tarjoaminen alle 25-vuotiaille tamperelaisille

Kuntalaisaloitteessa esitetään maksuttoman ehkäisyn tarjoamista kaikille alle 25-vuotiaalle tamperelaisille.

Maksuttoman raskauden ehkäisyn tarjonnan kattavuutta on Tampereen kaupungissa laajennettu vähittäin viime vuosien aikana. Viimeisimpänä vuoden 2020 alusta alkaen ehkäisyvälineiden maksutonta jakelua Tampereella ja Orivedellä laajennettiin siten, että aiempaa kattavampaan maksuttomaan raskauden ehkäisyyn ovat oikeutettuja kaikki alle 22-vuotiaat tamperelaiset ja orivesiläiset nuoret sekä alle 22-vuotiaat ulkokuntalaiset toisen asteen opiskelijat. Raskauden ehkäisyyn liittyvät vastaanottokäynnit lääkäriellä tai hoitajalla ovat kaiken ikäisten osalta kaupungin terveystalveissa aina maksuttomia.

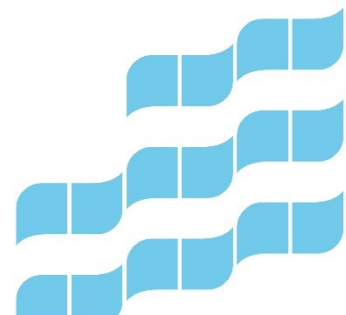
Maksuttomassa jakelussa on keskitytty erityisesti menetelmiin, joiden ilmaisjakelun vaikuttavuudesta raskaudenkeskeytysten vähenemisessä on tutkimusnäyttöä. Ehkäisyä aloitettaessa on kuitenkin mahdollista valita mikä hyvänsä käytettävissä olevista ehkäisymenetelmistä. Raskauden ehkäisyyn on tarjolla useita eri vaihtoehtoja, kuten ehkäisytabletit ja muut hormonaaliset ehkäisyvalmisteet sekä pitkäkestoisen ehkäisyn välineinä kierukat ja ehkäisykapseli. Tarkoituksena on varmistaa nuorten mahdollisuus ehkäisyyn parhaalla mahdollisella tavalla ja edistää myös seksitaudeilta suojautumista.

Kun kyseessä on ensimmäinen raskauden ehkäisyn aloitus tai synnytyksen tai raskaudenkeskeytyksen jälkeinen ehkäisy, alle 22-vuotias nuori voi saada hormonaalisen ehkäisyvalmisteen (ehkäisytabletit, -laastari ja -rengas) maksuttomana yhteensä 12 kuukaudeksi, kuitenkin enintään siihen asti, kun hän täyttää 22 vuotta.

Pitkäkestoisen ehkäisyn alle 22-vuotias nuori voi saada maksuttomana riippumatta siitä, onko hän käyttänyt ehkäisyä aikaisemmin. Pitkäkestoisessa ehkäisyssä (hormoni- tai kuparikierukka, ehkäisykapseli) ehkäisimen käyttöaika on useita vuosia riippuen siitä, mikä ehkäisy on kyseessä. Pitkäkestoisen ehkäisyn valitessaan nuori saa ehkäisyn siis jo nyt ainakin 25 ikävuoteen asti.

Myös kondomiehkäisy on alle 22-vuotiaille maksutonta. Se on tarkoitettu kaikille ikäryhmään kuuluville nuorille seksuaalisesta suuntautumisesta tai sukupuolesta riippumatta. Kondomeja on saatavilla opiskelu- ja kouluterveydenhuollon terveydenhoitajien vastaanotoilla, nuorisoneuvolassa sekä terveysasemilla. Lisäksi kondomeja on jaettu nuorille suunnattujen tapahtumien, ryhmien yhteydessä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa (nuorisotoimi, seurakunnan nuoristyö). Muutoin ehkäisyn aloitus tapahtuu joko opiskeluterveydenhuollossa (toisen asteen opiskelijat), nuorisoneuvolassa (perusopetuksessa olevat ja muut kuin opiskeluterveydenhuollon piirissä olevat alle 22-vuotiaat nuoret) tai ehkäisyneuvolassa (22 vuotta täyttäneet). Synnytyksen jälkeen maksutonta ehkäisyä tarjoavat äitiys- ja lastenneuvolat.

22 vuotta täyttäneet saavat hormonaalisen ehkäisyn (ehkäisytabletit, -laastari tai -rengas) kuudeksi kuukaudeksi maksutta, kun raskauden ehkäisy aloitetaan ensimmäistä kertaa, sekä synnytyksen ja

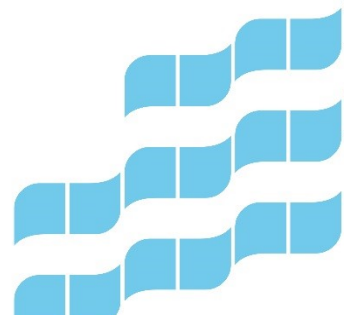
raskaudenkeskeytyksen jälkeen. Keskeytyksen jälkeen on lisäksi mahdollisuus saada maksutta pitkäaikainen ehkäisy (hormoni- tai kuparikierukka tai ehkäisykapseli). Myös kondomeita jaetaan muun muassa terveystarkastusten yhteydessä sekä ehkäisyn aloituksessa vaihtoehtona muille menetelmille ja kondomeja on tarjolla esimerkiksi opiskeluterveyden-huollossa ja sukupuolitautilien poliklinikalla iästä riippumatta.

Ajankohtaisena haasteena Tampereella on kaupungin palvelujen ruuhkautuminen, kun Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön (YTHS) asiakasmäärän kasvun ja siitä seuranneiden palveluhaasteiden myötä tamperelaiset opiskelijat käyttävät myös Tampereen palveluja. YTHS ei myöskään voi enää toteuttaa tuottamansa opiskeluterveydenhuollon piiriin kuuluvien tamperelaisten ja orivesiläisten nuorten maksutonta ehkäisyä aiemmalla yhteistyömallilla, vaan nämäkin nuoret hakeutuvat kaupungin palveluihin maksutonta ehkäisyä saadakseen. Muutos on ruuhkauttanut siinä määrin erityisesti nuorisoneuvolan palveluita, että jo tämänhetkisen maksuttoman ehkäisyn toteuttaminen edellyttää henkilöstöresurssin vahvistamista. Esitetty maksuttoman ehkäisyn laajentaminen 25 ikävuoteen ei ole mahdollista ilman henkilöstö- ja lääkehoidon määrärahojen lisäyksiä.

Nuorten aikuisten ikäryhmän seksuaaliterveyspalveluiden ja maksuttoman ehkäisyn tarpeisiin vastaaminen on erittäin tärkeää. Toinen keskeinen vaihe kohdentaa maksutonta ehkäisyä raskaudenkeskeytysten vähentämiseksi on synnytyksen jälkeinen pitkäaikainen ehkäisy (kierukat, kapselit), joihin panostamista tulisi harkita.

Hallitusohjelmassa on kirjaus alle 25-vuotiaiden maksuttoman ehkäisyn edistämisestä, mutta tarkempia tietoja sen toteuttamisesta ei ole ollut käytettävissä. Tampereen tilanne on muihin suuriin kaupunkeihin verrattuna ollut raskaudenkeskeytysten osalta varsin hyvä, mutta kehittämistarpeita on yhä. Valtakunnallisesti olisi tärkeää saada yhtenäiset toimintamallit kansalaisten tasa-arvoisen ja oikeudenmukaisen kohtelun varmistamiseksi. Myös Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tulisi voida toteuttaa maksutonta ehkäisyä osana opiskeluterveydenhuollon lakisääteisiä seksuaaliterveyspalveluita.

Nykyvallisen maksuttoman ehkäisyn laajentaminen koskemaan kaikkia alle 25-vuotiaita lisäisi kustannuksia karkean arvion mukaan 60 000 euroa vuodessa. Mikäli ehkäisyvälineet olisivat kokonaisuudessaan maksuttomia 25 ikävuoteen asti, olisi varauduttava tämän lisäksi ainakin noin 100 000 euron lääke- ja materiaalikuluihin. Asiakas- ja kontaktimäärän kasvun ja ikäluokan laajentumisen aiheuttaman ehkäisyvälineiden monipuolistumisen myötä tarvittaisiin lisää ehkäisyasioihin allokoitua lääkäriresurssia (n. 50 000 €) sekä kaksi uutta terveydenhoitajan vakanssia (n. 100 000 €). Vuoden 2022 talousarvioesityksessä ei ole varauduttu maksuttoman ehkäisyn laajentamiseen koskemaan kaikkia alle 25-vuotiaita nuoria.

Kirjaamo

Lähettilä: Kuntalaisaloitepalvelu <noreply@kuntalaisaloite.fi>
Lähetetty: tiistai, 3. marraskuuta 2020 12:06
Vastaanottaja: Kirjaamo
Aihe: Kuntalaisaloite: Maksuton ehkäisy alle 25-vuotiaille tamperelaisille
Liitteet: Kuntalaisaloite_2020-11-03_2,628_osallistujat.pdf
Luokat: Vihreä luokka

Saate kunnalle
Vanhentunut aloite

Kuntalaisaloite

Maksuton ehkäisy alle 25-vuotiaille tamperelaisille
Tampere

Aloite luotu Kuntalaisaloite.fi-palveluun 8.4.2016

Aloitteen julkaisupäivämäärä 13.4.2016

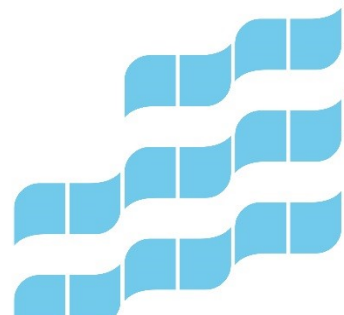
Me äänioikeutetut tamperelaiset esitämme, että Tampereen kaupunki alkaa tarjota maksutonta ehkäisyä kaikille alle 25-vuotiaille tamperelaisnuorille. Nuorille tulee tarjota maksuttomasti kondomeja tai hormonaalista ehkäisyä nuoresta ja hänen elämäntilanteestaan riippuen.

Tässä aloitteessa ehkäisyllä ymmärretään sekä ei-toivottujen raskauksien ehkäiseminen että seksitautien ehkäisyä. Turvaseksistä huolehtiminen on tärkeää, sillä seksitartuntojen määrä on kasvanut. Nuorilla oli todettu Pirkanmaalla vuonna 2015 klamydiatartuntoja yli 600 kappaletta. Tippiuri-, kuppa- ja hiv-tartunnoista suhteellisesti suurin osuus on tullut miesten välisessä seksissä.

Sosiaali- ja terveysministeriö sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ovat suosituksissaan esittäneet, että kunnat tehostaisivat nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveyden palveluita. THL:n suosituksen mukaan seksuaaliterveydestä tulee huolehtia nuoren seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuoli-identiteetistä tai muusta taustasta riippumatta yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolakien mukaisesti. Ehdotuksiin on kuulunut maksuton ehkäisy alle 20-vuotiaille, mutta toistaiseksi vain muutama kunta toimii suosituksen mukaisesti.

Maksuttoman ehkäisyn on todettu lisäävän ehkäisyn käyttöä. Maksuttoman ehkäisyn tarjoavissa kunnissa nuorten tekemien raskaudenkeskeytysten määrä on laskenut merkittävästi ja sukupuolitauditartuntojen määrä on vähentynyt. Esimerkiksi Raumalla alle 20-vuotiaiden klamydiatartuntojen määrä on laskenut kolmanneksella. On arvioitu, että Rauma säästää ilmaisella ehkäisyllä vuosittain 100 000 euroa. Myös Vantaalla nuorten maksuttoman ehkäisyn käytön on todettu vähentäneen raskaudenkeskeytysten määrää. Tampereella Hatanpään sairaala on arvioinut kokonaiskustannuksien olevan kaupungille 19 995 euroa vuodessa.

Vaikka maksuttoman ehkäisyn tuoma taloudellinen säästö terveydenhuoltokustannuksissa on merkittävää, tärkeintä on, että nuoret pysyvät terveinä ja hyvinvoivina eivätkä joudu läpikäymään henkisesti hyvin kuormittavaa aborttiprosessia. Eniten raskaudenkeskeytyksiä tehdään 20-24-vuotiaiden ikäluokassa. Tämän ikäluokan nuoret ovat usein vähävaraisia opiskelijoita, joille ehkäisyn hankkiminen voi olla kohtuuttoman kallista. Myös Tampereen

Lasten ja nuorten terveystalouden ylilääkäri Tuire Sannisto ja suunnittelija Outi Kaljonen ovat maksuttoman ehkäisyn valtuustoaloitteeseen vastanneet, että suurin säästöpaino kohdistuu 20-29 -vuotiaisiin nuoriin.

Tampereella toimii kaupungin opiskelijaterveydenhuolto, joka pitää huolta ammattikorkeakoulun, ammattiopiston ja lukion opiskelijoista. Tampereen Nuorisoneuvola huolehtii opiskelijaterveydenhuoltoon kuulumattomien alle 22 -vuotiaiden raskauden ehkäisystä. Tällä hetkellä kaikille ehkäisyn aloittajille tarjotaan maksuton hormonaalinen ehkäisy kuudeksi kuukaudeksi. Ehkäisyn pitkäaikaismenetelmät (ehkäisykapselit ja kierukat) eivät kuulu maksuttoman jakelun piiriin.

Syksyllä 2015 ilmestynyt valtakunnallinen Käypä hoito -suositus raskauden ehkäisystä on ohjeistanut tarjoamaan nuorille ehkäisypalveluja mahdollisimman matalalla kynnyksellä ja suositellut (hormoni)kierukoita sekä ehkäisykapseleita erityisesti nuorille tarjottavaksi. Syyinä tähän on näiden ehkäisytapojen helppous, varmuus sekä vähäiset käyttövirheet. Aloite ehdottaakin, että Tampereen kaupunki tarjoaa maksutta ensimmäisen pitkäaikaisen hormonaalisen ehkäisymenetelmän.

Ehdotus

Vaadimme Tampereen kaupunkia tarjoamaan kaikille alle 25-vuotiaille maksuttoman ehkäisyn. Kaupungin tulisi tarjota kondomeja hormonaalisen ehkäisyn rinnalla, jotta seksitaudit ehkäistäisiin tehokkaammin, ja vastuu ehkäisystä jakautuisi tasaisemmin eri sukupuolille. On todettu, että kondomit tavoittavat nuoret parhaiten siellä, missä he luonnollisesti liikkuvat. Kondomeja tulisi jakaa nuorisotaloilla, nuorten tapahtumissa, kouluterveydenhuollossa, oppilaitoksissa, kutsunnoissa ja armeijassa.

Lisäksi vaadimme, että Tampereen kaupunki tarjoaa nuorille monipuolisia matalan kynnyksen ehkäisy palveluita, joissa nuoria opastetaan seksuaalisesta turvallisuudesta ja väkivallasta sekä seksiin liittyvistä terveydellisistä riskeistä. Ensisijaista on ottaa huomioon nuorten yksilöllisyys ja taustojen moninaisuus. Nuorille tulee kertoa erilaisista seksitavoista ja niihin liittyvistä seksitautiriskeistä. Seksitaudit tarttuvat myös suu- ja anaaliseksiä.

Joissakin kunnissa maksutonta ehkäisyä tarjotaan alle 20-vuotiaille. Me pidämme perusteltuna asettaa ikäraja 25 ikävuoteen 20-24-vuotiaiden korkeiden raskaudenkeskeytyksien takia. Samaa vaatimusta on esitetty myös Helsingissä ja Turussa.

Aloitteen lisätiedot

Aloitetta varten on haastateltu Suomen Nuorisolääkärit ry:n puheenjohtajaa Marjo Kuorttia sekä myös konsultoitu Tampereen kaupungin epidemiologia Sirpa Räsästä.

Lisätiedot

Aloitetta varten on haastateltu Suomen Nuorisolääkärit ry:n puheenjohtajaa Marjo Kuorttia sekä myös konsultoitu Tampereen kaupungin epidemiologia Sirpa Räsästä. Edistä, ehkäise, vaikuta - Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020:
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-174-7> Nuorten seksuaaliterveyttä ei edistetä vain reseptein: <http://www.hs.fi/mielipide/a1458444721510> Rauman tilanteesta uutinen osoitteessa:
http://yle.fi/uutiset/ilmainen_ehkaisy_kaansi_rauman_aborttiluvut_laskuun/7811041
Aloitteen takana olevat järjestöt: Tampereen YK-nuoret Tampereen Demarinuoret Tampereen vihreät nuoret Tampereen vasemmistonuoret Tampereen kokoomusopiskelijat Pirkanmaan keskustanuoret Pirkanmaan Seta Suomen Nuorisolääkärit ry Tamy (Tampereen yliopiston ylioppilaskunta) Tampereen HIV - tukikeskus Tampereen Lääketieteen Kandidaattiseura (TLK)

